

Η σημασία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του Μετσόβου για τους επισκέπτες του: Εφαρμογή της Μεθόδου Υποθετικής Αξιολόγησης (CVM)

Δ. Ανδρεόπουλος Διαχείριση Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων, Msc

Στ. Γιαννακοπούλου, Αρχιτέκτων Μηχανικός, Msc, Υπ. Δρ. ΕΜΠ

Δ. Δαμίγος, Επίκ. Καθηγητής, Σχολή Μηχανικών Μεταλλείων – Μεταλλουργών, Ε.Μ.Π.

Περίληψη

Οι ορεινές κοινότητες υφίστανται σημαντικές πιέσεις εξαιτίας της εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων, της δημιουργίας ρεύματος μαζικού τουρισμού, κ.ά., που οδηγούν σε αλλοίωση ή ακόμη και σε απώλεια των ιδιαίτερων στοιχείων τους και θέτουν σε κίνδυνο την ίδια τους την ύπαρξη. Στην ορεινή Ελλάδα, το στοιχείο που απειλείται άμεσα είναι η παραδοσιακή αρχιτεκτονική και, κατ' επέκταση, ο παραδοσιακός χαρακτήρας των ορεινών χωριών. Περιοχές με έντονη τουριστική ανάπτυξη, εμφανίζουν ήδη σημαντικό βαθμό αλλοίωσης της παραδοσιακής τους φυσιογνωμίας. Και αυτό παρά το γεγονός ότι η παραδοσιακή αρχιτεκτονική αναγνωρίζεται ως πολιτιστικό αγαθό, το οποίο προστατεύεται τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό και θεωρείται δεδομένη η συμβολή της στο αναπτυξιακό δυναμικό μιας περιοχής.

Αν και το πρόβλημα είναι πολύπλευρο και πολυδιάστατο, μία από τις συνιστώσες του σχετίζεται με την υποτίμηση της πραγματικής αξίας της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, η οποία, όπως και πολλά άλλα κοινωνικά και περιβαλλοντικά αγαθά, ενέχει χαρακτήρα δημοσίου αγαθού και δεν έχει αγοραία τιμή, τουλάχιστον με την έννοια που έχουν τα οικονομικά αγαθά. Στην αντιστροφή της συγκεκριμένης κατάστασης θα μπορούσε να συμβάλει η αποτίμηση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής σε οικονομικούς όρους, με την εφαρμογή κατάλληλων μεθόδων της περιβαλλοντικής οικονομίας. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται στη διεθνή βιβλιογραφία μια συστηματική προσπάθεια εφαρμογής τέτοιων μεθόδων στην αποτίμηση της αξίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλά στην Ελλάδα η εφαρμογή τους στο συγκεκριμένο πεδίο είναι εξαιρετικά περιορισμένη.

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της πρώτης έρευνας, στην Ελλάδα, με εφαρμογή της μεθόδου Υποθετικής Αξιολόγησης (Contingent Valuation Method - CVM), για την αποτίμηση της αξίας της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του ορεινού οικισμού του Μετσόβου, η οποία στηρίζεται στην προθυμία πληρωμής των επισκεπτών του Μετσόβου για τη διαφύλαξη του παραδοσιακού χαρακτήρα του οικισμού. Τα αποτελέσματα της έρευνας είναι ιδιαίτερος ενδιαφέροντα και αναδεικνύουν την αξία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής σε οικονομικούς όρους, καθώς, όπως προκύπτει, σημαντικό κομμάτι των επισκεπτών αντιλαμβάνεται την αξία του παραδοσιακού χαρακτήρα του οικισμού και υποστηρίζει την προστασία και ανάδειξή του, δηλώνοντας πρόθυμο να καταβάλλει συγκεκριμένο χρηματικό ποσό για το σκοπό αυτό.

Δεδομένης της έλλειψης ανάλογων μελετών στον ελληνικό χώρο, και δη στον ορεινό, η έρευνα αποτελεί καινοτόμο εργαλείο στην κατεύθυνση της ανάπτυξης των ορεινών περιοχών της Ελλάδας.

1. Εισαγωγή

Η παραδοσιακή αρχιτεκτονική είναι σύμφωνα με τον Κίζη «... η λαϊκή, όπως συνηθίστηκε να λέγεται η μη σχεδιασμένη αρχιτεκτονική, που επαναλαμβάνει, με βραδεία εξέλιξη, προηγούμενες αυτογενείς μορφές... έργο εμπειροτεχνών ή και των ίδιων των κατοίκων... Συντεχνιακή αρχιτεκτονική» (Κίζης, 1995). Η παραδοσιακή αρχιτεκτονική είναι το σύνολο του δομημένου χώρου, όπως διαμορφώνεται σε κάθε τόπο, στην προ-βιομηχανική περίοδο. Αφορά μεμονωμένα κτίσματα (κατοικίες, σχολεία, εκκλησίες, χάνια, γεφύρια, κ.λπ.), συγκροτήματα κτισμάτων (το παραδοσιακό σπίτι περιλαμβάνει την κατοικία και μικρότερα άλλα κτίσματα σε άμεση σχέση με αυτή - αποθήκη, φούρνος, μαγειρείο, κ.λπ.), οργανωμένα σύνολα κτισμάτων, τα οποία συνθέτουν τους οικισμούς, αλλά και σύνολα οικισμών. Τους δύο τελευταίους αιώνες της Οθωμανικής κυριαρχίας, το χτίσιμο του σπιτιού αποτελεί σημαντική υπόθεση. Ο νοικοκύρης ξοδεύει σημαντικά ποσά για να το χτίσει και να το στολίσει, αφού αποτελεί μέσο κοινωνικής προβολής (Κίζης, 1995).

Η παραδοσιακή αρχιτεκτονική εντάσσεται στο πολιτιστικό περιβάλλον της Ελλάδας και προστατεύεται από το Σύνταγμα (άρθρο 24, παρ. 6: «*Τα μνημεία, οι παραδοσιακές περιοχές και τα παραδοσιακά στοιχεία προστατεύονται από το Κράτος. Νόμος θα ορίσει τα αναγκαία για την πραγματοποίηση της προστασίας αυτής περιοριστικά μέτρα της ιδιοκτησίας, καθώς και τον τρόπο και το είδος της αποζημίωσης των ιδιοκτητών*»). Το 1975 σε μια προσπάθεια να γίνει καταγραφή και αξιολόγηση των παραδοσιακών οικισμών της Ελλάδας, εκπονήθηκε μελέτη με ανάθεση από το τότε ΥΠΕΣΣΔΑ. Στη συνέχεια, το ΥΠΕΧΩΔΕ, σε μια προσπάθεια διαφύλαξης και προστασίας των παραδοσιακών οικισμών, κηρύσσει το 1978 με το Π.Δ. «*Περί χαρακτηρισμού ως Παραδοσιακών Οικισμών τινών του Κράτους και καθορισμού των όρων και περιορισμών δομήσεως των οικοπέδων αυτών*», ως «παραδοσιακούς» 400 οικισμούς περίπου, σε όλη τη χώρα, για τους οποίους ορίζονται ιδιαίτεροι όροι δόμησης και επιτρεπόμενες χρήσεις γης εντός αυτών. Δέκα χρόνια αργότερα, το 1988, δημοσιεύεται δεύτερο Π.Δ. («*Χαρακτηρισμός οικισμών του Νομού Κυκλάδων ως παραδοσιακών και καθορισμός ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης αυτών*»), το οποίο αφορά στον καθορισμό επιπλέον παραδοσιακών οικισμών, στο Νομό Κυκλάδων. Επιπλέον, το ελληνικό κράτος έχει κυρώσει νομοθετικά διεθνείς συμβάσεις, με αντικείμενο την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως «*Η Σύμβαση της Γρανάδας*», η οποία υπεγράφη το 1985 από το Συμβούλιο της Ευρώπης και κυρώθηκε από την Ελλάδα το 1992. Η συστηματική ενασχόληση του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (νυν ΥΠΕΚΑ, πρώην ΥΠΕΧΩΔΕ) με θέματα προστασίας της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς ανάγεται στα τέλη της δεκαετίας του '70. Στο Υπουργείο έχει δημιουργηθεί αρχείο με τίτλο «*Αρχείο Παραδοσιακών Οικισμών και Διατηρητέων Κτιρίων*», στο οποίο μπορεί κανείς να αναζητήσει πληροφορίες σχετικά με τους παραδοσιακούς οικισμούς της Ελλάδας (ΥΠΕΚΑ, 2010).

Οι ορεινές περιοχές της Ελλάδας διαθέτουν ένα σημαντικό απόθεμα παραδοσιακών οικισμών, στην πλειοψηφία τους κτισμένοι από τον 14^ο αι. και μετά, οι οποίοι αποτελούν σήμερα αξιόλογα δείγματα της ορεινής ελληνικής παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και σημαντικό κομμάτι της ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς. Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της ορεινής παραδοσιακής αρχιτεκτονικής είναι η ιδιαίτερα έντονη μορφολογική της διαφοροποίηση, η οποία εξαρτάται από τις συγκεκριμένες χωροκοινωνικές συνθήκες μέσα στις οποίες γεννήθηκε και εξελίχθηκε. Το φυσικό περιβάλλον και οι τοπικές κοινωνίες, εμφανίζουν μια εξαιρετική διαφοροποίηση σε όλο τον ορεινό χώρο, αποτελώντας την πρώτη ύλη για τη δημιουργία αντίστοιχης ποικιλομορφίας αρχιτεκτονικών μορφών. Συνεπώς, ενδεχόμενη πολιτική προστασίας της αρχιτεκτονικής αυτής οφείλει να λαμβάνει υπόψη τα ιδιαίτερα τοπικά γνωρίσματα, υιοθετώντας διαφορετικά, σε κάθε περίπτωση, μέτρα. Ωστόσο, στο Π.Δ. του 1978 ορίζονται ενιαίοι όροι δόμησης για όλους τους οικισμούς, ανεξάρτητα από την τοποθεσία και τα ιδιαίτερα αρχιτεκτονικά και πολεοδομικά

χαρακτηριστικά τους (Κέππα, 2007).

Ο παραδοσιακός χαρακτήρας των ορεινών οικισμών γενικότερα, σε συνδυασμό με το φυσικό τοπίο αποτελούν τα στοιχεία που έλκουν επισκέπτες. Η υστέρηση της ανάπτυξης των ορεινών περιοχών λειτούργησε προστατευτικά επί σειρά ετών για την παραδοσιακή τους αρχιτεκτονική. Εντούτοις, η φθορά του χρόνου, η εγκατάλειψη των ορεινών οικισμών, η ελλιπής ή η μη εφαρμογή νομοθεσίας προστασίας, αλλά και οι επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού, ο οποίος αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια σε πολλές ορεινές περιοχές, συμβάλουν στην αλλοίωση και την υποβάθμιση του αρχιτεκτονικού πλούτου των περιοχών αυτών. Η παραδοσιακή αρχιτεκτονική είναι ένα πολιτιστικό αγαθό, αναντικατάστατο και μη ανανεώσιμο με ιστορική, αισθητική και εκπαιδευτική αξία, το οποίο αν δεν προστατευθεί αποτελεσματικά μοιραία θα χαθεί. Επίσης, συνιστά συγκριτικό πλεονέκτημα των ορεινών περιοχών, αναπόσπαστο κομμάτι της φύσης και του πολιτισμού τους και εν δυνάμει μοχλό της μελλοντικής τους ανάπτυξης και ευημερίας. Ενδεχόμενη καταστροφή της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, συνεπάγεται την οριστική απώλεια ενός μοναδικού πολιτιστικού θησαυρού της χώρας, ενώ ταυτόχρονα είναι, εν δυνάμει, ικανή να οδηγήσει τις ορεινές περιοχές σε υστέρηση και μααρασμό.

Συνεπώς, η διατήρηση αυτού του μοναδικού πόρου αποτελεί επιτακτική ανάγκη. Η προστασία όμως της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής αναμφίβολα απαιτεί οικονομικούς πόρους. Και ενώ το κόστος προστασίας, για παράδειγμα, ενός παραδοσιακού οικισμού, είναι υπολογίσιμο μέγεθος, τα οφέλη που προσφέρει σε πολλαπλά επίπεδα (κοινωνικό, περιβαλλοντικό, οικονομικό, κ.λπ.) δεν μπορούν να υπολογιστούν, τουλάχιστον υπό το πρίσμα των μηχανισμών της αγοράς. Αυτό συμβαίνει, εξαιτίας του γεγονότος ότι η παραδοσιακή αρχιτεκτονική είναι ένα αγαθό, το οποίο, όπως και άλλα δημόσια αγαθά, π.χ. τα περιβαλλοντικά, δεν εντάσσονται στους μηχανισμούς της αγοράς. Με άλλα λόγια, δεν είναι άμεσα δυνατή η αποτίμηση της πραγματικής αξίας της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, με αποτέλεσμα αυτή συχνά να υποτιμάται.

Τα τελευταία 40 περίπου χρόνια έχουν αναπτυχθεί μέθοδοι και τεχνικές για την αποτίμηση αγαθών τα οποία δεν εντάσσονται στους μηχανισμούς της αγοράς. Η μεθοδολογία αποτίμησης μη αγοραίων αγαθών (non market valuation) εφαρμόζεται ήδη με επιτυχία στα περιβαλλοντικά, κυρίως αγαθά. Ωστόσο, το αυξανόμενο ενδιαφέρον για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών έχει κινητοποιήσει μια σειρά σχετικών ερευνών και μελετών, για την αποτίμηση τους. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της πρώτης έρευνας, στην Ελλάδα, για την αποτίμηση της αξίας της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής με εφαρμογή μεθόδων περιβαλλοντικής οικονομίας.

Πιο συγκεκριμένα, το αντικείμενο της έρευνας αφορά στην αποτίμηση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του Μετσόβου, με τη μέθοδο Υποθετικής Αξιολόγησης (Contingent Valuation Method - CVM). Ο συγκεκριμένος οικισμός συγκρατεί σημαντικό αριθμό μόνιμων κατοίκων και ταυτόχρονα εμφανίζει έντονη τουριστική δραστηριότητα. Επιπλέον, αν και είναι χαρακτηρισμένος παραδοσιακός οικισμός, εμφανίζεται σε μεγάλο βαθμό αλλοιωμένος ως προς τον παραδοσιακό του χαρακτήρα. Η έρευνα απευθύνθηκε στους επισκέπτες του Μετσόβου και αποκάλυψε εξαιρετικά ενδιαφέροντα στοιχεία, ως προς τις απόψεις τους σχετικά με τη φυσιογνωμία του οικισμού, τα προβλήματα που εμφανίζει, την αναγκαιότητα ή μη της διατήρησης της παραδοσιακής του φυσιογνωμίας και κυρίως, την προθυμία πληρωμής τους για την προστασία και ανάδειξη της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του οικισμού. Η αποτίμηση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής με χρηματικούς όρους προσεγγίζει το πρόβλημα της ανεπαρκούς προστασίας της, στο βαθμό που αυτή οφείλεται στην υποτίμηση της πραγματικής της αξίας. Παρά τις ηθικές ή ακόμη και θεωρητικές επικρίσεις, μια τέτοια προσέγγιση έχει αποδειχτεί, από τη διεθνή εμπειρία, ότι μπορεί να προσφέρει ισχυρά επιχειρήματα, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις εκείνες που θα καθοδηγήσουν την πολιτική για τη θεσμοθέτηση της προστασίας και ανάδειξής της.

2. Η σημασία της αποτίμησης της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής των ορεινών περιοχών

Η πολιτιστική κληρονομιά, κομμάτι της οποίας αποτελεί και η παραδοσιακή αρχιτεκτονική, είναι ένα αγαθό με αναγνωρισμένη αξία, σε παγκόσμιο επίπεδο. Από την προστασία και διατήρησή της απορρέουν οφέλη, ορισμένα από τα οποία μπορούν άμεσα να αποδοθούν με χρηματικά μεγέθη, π.χ. θέσεις εργασίας, εισοδήματα λόγω τουρισμού, κ.λπ., ενώ άλλα όχι, όπως για παράδειγμα τα δυνητικά κοινωνικά οφέλη (ποιότητα ζωής, διατήρηση πολιτιστικής ταυτότητας, εκπαίδευση, κ.λπ.). Το γεγονός ότι η πολιτιστική κληρονομιά, ως αγαθό, παράγει οφέλη τα οποία δεν αντανακλώνται σε αντίστοιχες νομισματικές μονάδες, συμβάλει στην υποτίμηση της συνολικής αξίας της, η οποία αποτελεί άθροισμα τόσο των αγοραίων αξιών (market value) όσο και των αξιών στις οποίες δεν αποδίδεται τιμή (non market value).

Η μη αγοραία αξία που ενέχουν αγαθά, όπως η πολιτιστική κληρονομιά, μπορεί να διακριθεί στις λεγόμενες 'αξίες χρήσης' και 'αξίες μη-χρήσης'. Η αξία χρήσης (*use value*) ενός αγαθού αφορά στην οικονομική αξία, που προκύπτει από την άμεση αξιοποίηση του αγαθού (π.χ. τα έσοδα από την πληρωμή εισιτηρίου για την επίσκεψη ενός πολιτιστικού μνημείου) ή την έμμεση χρήση του (π.χ. έσοδα από την προσέλκυση τουριστών σε έναν παραδοσιακό οικισμό). Η αξία μη-χρήσης (*non-use value*) ενός αγαθού αφορά στο οικονομικό μέγεθος, το οποίο περιλαμβάνει τις ακόλουθες κατηγορίες αξιών (Coller & Harrison, 1995):

- την αξία επιλογής (*option value*), η οποία εκφράζει την προθυμία ενός ατόμου να διαθέσει ένα χρηματικό ποσό για να διατηρήσει ένα αγαθό, για το ενδεχόμενο μιας μελλοντικής χρήσης του.
- την αξία κληροδοτήματος (*bequest value*), η οποία αναφέρεται στην προθυμία του ατόμου να καταβάλει ένα χρηματικό ποσό, προκειμένου να διατηρήσει ένα αγαθό προς όφελος των μελλοντικών γενεών.
- την αξία ύπαρξης (*existence value*), η οποία αντανακλά το ποσό που προτίθεται να καταβάλει κάποιος προκειμένου να προστατεύσει απλώς ένα αγαθό, χωρίς να προσβλέπει στη χρησιμοποίησή του.

Για την αποτίμηση της αξίας μη αγοραίων αγαθών έχουν αναπτυχθεί ειδικές μέθοδοι αποτίμησης, οι οποίες διαφέρουν μεταξύ τους ως προς τα απαιτούμενα δεδομένα, τη μετρούμενη αξία του αγαθού, κ.λπ., γεγονός που καθορίζει και την καταλληλότητα της κάθε μεθόδου ανά περίπτωση. Οι μέθοδοι αυτές διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες: στις άμεσες μεθόδους ή μεθόδους δεδηλωμένης προτίμησης και στις έμμεσες μεθόδους ή μεθόδους αποκαλυπτόμενης προτίμησης. Οι μέθοδοι δεδηλωμένης προτίμησης, στις οποίες συγκαταλέγονται η Μέθοδος Υποθετικής Αξιολόγησης και τα Πειράματα Επιλογής, αποτιμούν την αξία ενός αγαθού στηριζόμενες στις εκφραζόμενες προτιμήσεις ατόμων (ή νοικοκυριών) σε σχέση με τη διάθεσή τους να πληρώσουν (Willingness To Pay - WTP) προκειμένου να προστατεύσουν το αγαθό ή να αποζημιωθούν (Willingness To Accept - WTA) προκειμένου να αποδεχτούν την απώλειά του. Οι μέθοδοι αποκαλυπτόμενης προτίμησης βασίζονται στην παρατήρηση κάποιων αποφάσεων που λαμβάνουν άτομα (ή νοικοκυριά) αναφορικά με εμπορεύσιμα αγαθά, τα οποία σχετίζονται με το υπό εξέταση μη εμπορεύσιμο αγαθό, π.χ. το κόστος επίσκεψης σε έναν χώρο αναψυχής αντανακλά την ελάχιστη αξία που ενέχει ο εν λόγω χώρος για τον επισκέπτη. Οι πιο διαδεδομένες μέθοδοι είναι η Ανάλυση Κόστους Ταξιδιού, η Ανάλυση Αγορών Ωφέλιμων Χαρακτηριστικών, η Μέθοδος Αποτρεπτικής Συμπεριφοράς κ.ά. Οι μέθοδοι αποκαλυπτόμενης προτίμησης χαρακτηρίζονται από το πλεονέκτημα ότι αφορούν πραγματικές συμπεριφορές και δεδομένα. Ωστόσο, καταφέρνουν να συμπεριλάβουν μόνο τις αξίες χρήσης του υπό εξέταση αγαθού, οι οποίες συσχετίζονται με τα χαρακτηριστικά της αντίστοιχης αγοράς.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται στη διεθνή βιβλιογραφία μια συστηματική

προσπάθεια εφαρμογής τέτοιων μεθόδων στην αποτίμηση της αξίας της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η σχετική βιβλιογραφία δείχνει ότι τα αξιόλογα πολιτιστικά μνημεία (π.χ. Ruijgrok, 2006, Kim et al., 2007), οι αρχαιολογικοί χώροι (π.χ. Mourato et al., 2004) και τα έργα τέχνης (π.χ. Scarpa et al., 1998, Sanz et al., 2003) κυριαρχούν μεταξύ των πολιτιστικών αγαθών των οποίων η αξία επιλέγεται να αποτιμηθεί. Σε πολλές περιπτώσεις ανάλογες μελέτες έχουν συμβάλει καθοριστικά στην προστασία μνημείων τα οποία απειλούνταν με καταστροφή (π.χ. Salazar and Marques, 2005), στην λήψη αποφάσεων σχετικά με την πολιτική αξιοποίησης και διαχείρισης πολιτιστικών χώρων και μνημείων (π.χ. Maddison & Mourato 1999, Provins et al., 2008), στην οικονομική ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών (π.χ. Mourato et al., 2002, Bedate et al., 2004), κ.λπ.

Η εφαρμογή μεθόδων αποτίμησης αγαθών που δεν εντάσσονται στους μηχανισμούς της αγοράς μπορεί να αποκαλύψει την κρυμμένη αξία της πολιτιστικής κληρονομιάς και να αποτελέσει ένα αξιόπιστο εργαλείο πολιτικής για την μελλοντική ανάπτυξη και ευημερία των περιοχών αυτών καθώς η συμβολή τους στην προστασία των πολιτιστικών μνημείων θεωρείται δεδομένη (Mazzanti, 2002, Epstein, 2003, Throsby, 2003). Στην Ελλάδα, μέθοδοι περιβαλλοντικής οικονομίας έχουν χρησιμοποιηθεί στην αποτίμηση περιβαλλοντικών και άλλων κοινωνικών αγαθών (ενδεικτικά: Βάκρου & Parry, 1997, Σκούρτος & Κοντογιάννη, 1999, Λατινόπουλος & Μάλλιος, 2001, Damigos & Kaliampakos, 2003, Kontogianni et al., 2004, Birol et al., 2005, Damigos & Kaliampakos, 2006, Menegaki et al., 2007, Damigos et al., 2009) ωστόσο η εφαρμογή τους στην αποτίμηση πολιτιστικών αγαθών είναι εξαιρετικά περιορισμένη, καθώς βρέθηκε μία μόνο συναφής έρευνα, η οποία αφορούσε στην αποτίμηση του Αρχαιολογικού Μουσείου Ηρακλείου και του Μινωικού Ανακτόρου στην Κνωσό της Κρήτης (Apostolakis & Jaffry, 2005).

Όσον αφορά στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική, οι σχετικές μελέτες για την αποτίμησή της είναι περιορισμένες (Carson et al., 1997, Bedate et al., 2004, Poor, & Smith, 2004), ενώ στη σχετική βιβλιογραφία δεν αναφέρεται καμία μελέτη αποτίμησης της αξίας της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής των ορεινών περιοχών.

3. Η περιοχή μελέτης

Το Μέτσοβο είναι μια ορεινή κωμόπολη σε υψόμετρο 1.150 m, στην οροσειρά της Πίνδου, η οποία αριθμεί 3.000 μόνιμους κατοίκους περίπου σύμφωνα με την τελευταία απογραφή (ΕΣΥΕ, 2001). Ιστορικές αναφορές στο Μέτσοβο γίνονται από τον 14^ο αι. Για την προέλευση του ονόματός του επικρατούν δύο εκδοχές. Προέρχεται είτε από τις λέξεις «mets+ονο» (σλαβική προέλευση = το χωριό των αρκούδων), είτε από τις λέξεις «μέσο+βούνι, μεσοβούνι», εξαιτίας της γεωγραφικής του θέσης, ανάμεσα στα βουνά. Το Μέτσοβο εμφανίζει διαχρονική μόνιμη κατοίκηση, ενώ αποτελούσε από το παρελθόν, έναν ελκυστικό τουριστικό προορισμό. Τα τελευταία χρόνια, λόγω και της βελτίωσης του οδικού δικτύου της περιοχής, το Μέτσοβο δέχεται σταθερά σημαντικό όγκο τουριστών.

Η τοπική παραδοσιακή αρχιτεκτονική αποτελεί ιδιαίτερο στοιχείο του τόπου. Αυστηρή και λιτή, ακολουθεί τις γενικές αρχές της Ηπειρώτικης αρχιτεκτονικής. Υλικά δόμησης είναι η τοπική πέτρα (ασβεστόλιθος και σχιστόλιθος) και το ξύλο (κυρίως ρόμπολο και οξιά). Τα σπίτια είναι διώροφα ή και τριώροφα, προσαρμοσμένα στις έντονες κλίσεις του εδάφους. Υπάρχουν και ορισμένα ισόγεια κτίσματα, κυρίως οι μονόχωρες καλύβες των κτηνοτρόφων. Η εξωτερική τοιχοποιία πάχους 0,70 – 0,90 m είναι κατασκευασμένη από πέτρα και μένει ανεπίχρυστη. Τα δάπεδα στο εσωτερικό των κτιρίων, ο σκελετός της στέγης, τα κουφώματα, οι εσωτερικές σκάλες και άλλες μικροκατασκευές και έπιπλα γίνονται από ξύλο. Από ξύλο επίσης, με ορισμένη τεχνική (τσατμάς, μπαγδατί) κατασκευάζονται οι εσωτερικές τοιχοποιίες των κτιρίων και ορισμένες εξωτερικές (όταν βρίσκονται σε όροφο και φέρουν πολλά ανοίγματα). Η επικάλυψη των κτιρίων γίνεται με επικλινή στέγη, συνήθως τετράριχτη, η οποία καλύπτεται με πλάκες σχιστόλιθου. Το γείσο της στέγης προεξέχει περιμετρικά του

κτιρίου (0,50 – 0,70 m) προσφέροντας προστασία από τη βροχή και τον ήλιο. Στο Μέτσοβο διακρίνονται δύο κυρίως τύποι σπιτιών. Το τρίγωρο πλατυμέτωπο λαϊκό σπίτι και το τετράγωνο αρχοντικό σπίτι. Οι χώροι διαμονής διαμορφώνονται στον ή στους ορόφους των σπιτιών, ενώ το ισόγειο /υπόγειο χρησιμοποιείται ως χώρος αποθήκευσης και ως βοηθητικός χώρος (στάβλος, κελάρι, κ.λπ.). Ο οικισμός αναπτύσσεται γύρω από μια κεντρική πλατεία, η οποία αποτελεί το εμπορικό, κοινωνικό και θρησκευτικό κέντρο του. Χωρίζεται σε δύο τμήματα, το άνω και το κάτω (σε σχέση με την κεντρική πλατεία), ενώ κάθε τμήμα διαιρείται σε δύο και τέσσερις, αντίστοιχα, συνοικίες. Η δόμηση εμφανίζεται πυκνή κοντά και γύρω από το κέντρο, ενώ αραιώνει προς την περίμετρο του οικισμού. Τα σπίτια ενίοτε περιβάλλονται από εσωτερική αυλή, περιμετρικά της οποίας αναπτύσσεται ψηλός, πέτρινος μαντρότοιχος. Ένα πυκνό δίκτυο πέτρινων μονοπατιών συνδέει τα κτίσματα του οικισμού, ενώ διάσπαρτα κτίσματα – βρύσες, σχολείο, εκκλησίες, δημόσια κτίρια, μαγαζιά, κ.λπ. ολοκληρώνουν τη δομή και λειτουργία του.

Σύμφωνα με τοπικές μαρτυρίες τα τελευταία παραδοσιακά κτίρια κατασκευάστηκαν στις αρχές του 20^{ου} αι. Μεταγενέστερα, τα παραδοσιακά υλικά άρχισαν σταδιακά να εγκαταλείπονται και να αντικαθίστανται από σύγχρονα, ενώ χάθηκαν οι παραδοσιακοί μάστορες και οι παραδοσιακές τεχνικές κατασκευής. Παράλληλα, νέες ανάγκες και χρήσεις έπρεπε να στεγαστούν, οι οποίες οδήγησαν στη δημιουργία νέων αρχιτεκτονικών μορφών.

Το Μέτσοβο είναι χαρακτηρισμένος παραδοσιακός οικισμός από το 1978. Ωστόσο, κατά τη μετάβαση από το παρελθόν στο παρόν σημαντικό κομμάτι της τοπικής παραδοσιακής φυσιογνωμίας χάθηκε. Αν και η βασική δομή του οικισμού διατηρήθηκε σε μεγάλο βαθμό, πολλά αξιόλογα παραδοσιακά κτίσματα γκρεμίστηκαν και αντικαταστάθηκαν από σύγχρονα, ενώ ο οικισμός επεκτάθηκε αρκετά προκειμένου να ικανοποιήσει τις αυξανόμενες ανάγκες στέγασης. Η πλειοψηφία των νέων κτισμάτων δεν βασίζεται στις αρχές της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής. Περισσότερο ακόμη, σε μια προσπάθεια μίμησης του παλιού, υιοθετήθηκε μια κακώς εννοούμενη νεο-παραδοσιακή αρχιτεκτονική, που σε καμία περίπτωση δεν ανταποκρίνεται στην πραγματική. Αν σε αυτά προστεθεί η επιβάρυνση του οικισμού εξαιτίας της αυξημένης κίνησης αυτοκινήτων μέσα σ' αυτόν, η αντικατάσταση των πέτρινων καλντεριμιών με άσφαλτο για την εξυπηρέτηση των οχημάτων και η ανεξέλεγκτη χρήση διαφημιστικών και καθοδηγητικών πινακίδων, οι οποίες δεν υπακούουν σε συγκεκριμένους κανόνες εμφάνισης και τοποθέτησης, γίνεται αντιληπτή η αιτία της σημερινής υποβάθμισης της τοπικής φυσιογνωμίας του οικισμού.

Στην περίπτωση του Μετσόβου η παραδοσιακή αρχιτεκτονική προσελκύει επισκέπτες, ενώ ταυτόχρονα η τοπική κοινωνία επιθυμεί τη συνέχεια της τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής. Για τον λόγο αυτό είναι σημαντική η προστασία και διατήρηση της, αφού εκτός των άλλων υπάρχει ανταποδοτικό όφελος – κοινωνικό, οικονομικό, περιβαλλοντικό – από την προστασία και διατήρηση ενός παραδοσιακού οικισμού.

4. Μεθοδολογική προσέγγιση

4.1. Η Μέθοδος Υποθετικής Αξιολόγησης

Η Μέθοδος της Υποθετικής ή Εξαρτημένης Αξιολόγησης (Contingent Valuation Method) εκτιμά με άμεσο τρόπο την οικονομική αξία ενός περιβαλλοντικού αγαθού εξαρτώντας την από τις εκφρασμένες προτιμήσεις των μελών μιας κοινωνίας (ατόμων ή των νοικοκυριών). Η μέθοδος στηρίζεται στην κατασκευή μιας υποθετικής αγοράς, μέσω της οποίας επιδιώκεται να υπολογιστεί η διάθεση του ερωτώμενου να πληρώσει (Willingness To Pay – WTP) ή να αποζημιωθεί (Willingness To Accept – WTA) για τις μεταβολές στην παρεχόμενη ποιότητα ή/και ποσότητα μη εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών του περιβάλλοντος.

Ως βασικά πλεονεκτήματα της μεθόδου Υποθετικής Αξιολόγησης θεωρούνται (Pearce & Turner, 1990; Diamond & Hausman, 1993; Shavell, 1993; Collier & Harrison, 1995; Bateman & Willis, 1999):

- η δυνατότητα εφαρμογής στην αποτίμηση όχι μόνο της «αξίας χρήσης» αλλά και της «αξίας μη-χρήσης» ενός περιβαλλοντικού αγαθού
- το ευρύ πεδίο εφαρμογής στην ανάλυση περιβαλλοντικών θεμάτων
- η δυνατότητα *ex ante* εφαρμογής για την αξιολόγηση προτεινόμενων επεμβάσεων στο περιβάλλον, αποτελώντας ουσιαστικό βοήθημα στη χάραξη περιβαλλοντικής πολιτικής
- η ικανότητα εξαγωγής συμπερασμάτων, υπό προϋποθέσεις, αναφορικά με την εκτίμηση των διαφορετικών τύπων αξιών ενός αγαθού.

Οι πρώτες εφαρμογές της μεθόδου απαντούν στους Davis (1963), Bohm (1972), Hammack & Brown (1974), Randal et al. (1974) και Brookshire et al. (1976). Έκτοτε, η μέθοδος, παρά τα όποια προβλήματα, γνώρισε ευρεία αναγνώριση εφαρμογή και είναι το πιο ενεργό πεδίο της περιβαλλοντικής οικονομίας τα τελευταία χρόνια (Johansson et al., 1995; Bjornstad & Kahn, 1996).

Η μέθοδος αξιοποιεί στοιχεία έρευνας με ερωτηματολόγια, τα οποία συγκεντρώνονται τηλεφωνικά, ταχυδρομικά ή με κατά πρόσωπο συνεντεύξεις, είτε σε σπίτια είτε σε ανοικτούς χώρους. Ιδιαίτερης σημασίας για την εφαρμογή της μεθόδου είναι: ο καθορισμός του πληθυσμού, η επιλογή του δείγματος και της μεθόδου δειγματοληψίας, ο καθορισμός του «σεναρίου», ο σχεδιασμός του ερωτηματολογίου και η ορθή αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της δειγματοληπτικής εργασίας. Η «καρδιά» της μεθόδου είναι το ερωτηματολόγιο και ειδικά η ερώτηση για την επιθυμία χρηματικής συνεισφοράς ή αποζημίωσης σε σχέση με το υπό διερεύνηση σενάριο.

Η μέθοδος, παρά τα πλεονεκτήματα που παρουσιάζει, με σημαντικότερο ίσως αυτό της αποτίμησης της «ολικής αξίας» ενός περιβαλλοντικού αγαθού, δέχεται αρκετές κριτικές ως προς την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων της αναφορικά με τα ακόλουθα σημεία (Schuman, 1996):

- Στρεβλώσεις στρατηγικής (Strategic biases), οι οποίες σχετίζονται με το γεγονός ότι ο ερωτώμενος σκόπιμα υποβαθμίζει ή αυξάνει το ποσό που είναι διατεθειμένος να πληρώσει, πιστεύοντας ότι θα επηρεάσει προς όφελός του το αποτέλεσμα της έρευνας.
- Στρεβλώσεις υπόθεσης (Hypothetical biases), αφού η υποθετική φύση της μεθόδου δημιουργεί αμφιβολίες σχετικά με την πραγματική καταναλωτική συμπεριφορά των ατόμων ή των νοικοκυριών.
- Στρεβλώσεις πληροφορίας (Information biases), καθώς οι ερωτώμενοι μπορεί να μην καταλαβαίνουν ή να μην εμπιστεύονται πλήρως τις πληροφορίες που παρέχονται από την έρευνα.
- Σχεδιαστικές στρεβλώσεις (Design biases), οι οποίες προέρχονται από τα σχεδιαστικά χαρακτηριστικά της έρευνας, όπως π.χ. η δομή του ερωτηματολογίου, η επιλογή του δείγματος, ο τύπος της ερώτησης, κ.λπ.
- Στρεβλώσεις του τρόπου πληρωμής (Vehicle ή Payment biases), καθώς η προτεινόμενη μέθοδος πληρωμής (π.χ. άμεση, έμμεση μέσω φορολογίας ή τιμολογίων δημοσίων υπηρεσιών, κ.λπ.), μπορεί να επηρεάσει την προθυμία του ερωτώμενου για πληρωμή.
- Πρόβλημα αποτίμησης τμήματος και συνόλου ενός περιβαλλοντικού αγαθού (Part-whole bias) αφού, συχνά, όταν ζητηθεί από τους ερωτώμενους να αποτιμήσουν αρχικά το τμήμα ενός περιβαλλοντικού αγαθού και στη συνέχεια το σύνολο του αγαθού δίνουν παραπλήσιες απαντήσεις.
- Στρεβλώσεις λόγω διαφορετικής συμπεριφοράς στην επιθυμία πληρωμής για απόκτηση ή για απώλεια ενός περιβαλλοντικού αγαθού (WTP vs. WTA bias), καθώς στην πράξη έχει παρατηρηθεί ότι οι δύο διαφορετικές διατυπώσεις της ίδιας ερώτησης

(προθυμία για πληρωμή ή αποζημίωση), παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές.

4.2. Η ταυτότητα της έρευνας

Για τις ανάγκες της έρευνας κατασκευάστηκε ένα ειδικά δομημένο ερωτηματολόγιο, λαμβάνοντας υπόψη τη διεθνή ερευνητική και πρακτική εμπειρία και τις ιδιαιτερότητες της συγκεκριμένης περίπτωσης. Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από δυο βασικά μέρη και περιλαμβάνει συνολικά 19 ερωτήσεις ανοιχτού, κλειστού και ημι-ανοιχτού τύπου. Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει 14 ερωτήσεις αναφορικά με το αντικείμενο και το σκοπό της έρευνας και το δεύτερο μέρος περιλαμβάνει 8 δημογραφικές ερωτήσεις.

Οι ερωτήσεις του πρώτου μέρους διακρίνονται, από πλευράς αντικειμένου, σε τρεις διακριτές ομάδες. Πιο συγκεκριμένα, οι ερωτήσεις 1 έως 7 εξετάζουν το προφίλ του επισκέπτη (π.χ. τόπος προέλευσης, χρόνος πρόσβασης, διάρκεια παραμονής, εναλλακτικοί προορισμοί, κ.λπ.). Η δεύτερη ομάδα ερωτήσεων (ερωτ. 8 έως 11 και 14) διερευνά τις απόψεις και αντιλήψεις του ερωτώμενου αναφορικά με την παραδοσιακή αρχιτεκτονική και το χαρακτήρα του Μετσόβου. Τέλος, η τρίτη ομάδα ερωτήσεων (ερωτ. 12 και 13) περιλαμβάνει την κεντρική ερώτηση της έρευνας, ήτοι την προθυμία των επισκεπτών να συμβάλλουν εθελοντικά στην προστασία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του Μετσόβου μέσω της ενίσχυσης ενός ειδικά εντεταλμένου φορέα για το σκοπό αυτό. Επιπλέον, διερευνώνται οι πιθανοί λόγοι πληρωμής, σε μια προσπάθεια διάκρισης ‘αξιών χρήσης’ και ‘αξιών μη χρήσης’, όπως και οι πιθανοί λόγοι άρνησης πληρωμής, για τη διάκριση των αρνήσεων διαμαρτυρίας.

Πιο συγκεκριμένα, η κεντρική ερώτηση της έρευνας αναφορικά με το υποθετικό σενάριο αποτίμησης τέθηκε ως ακολούθως:

«Η διατήρηση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του Μετσόβου απαιτεί εργασίες αποκατάστασης και συντήρησης των παραδοσιακών στοιχείων - καλντερίμια, κτίρια, κ.λπ. Αν δημιουργούνταν ένας φορέας προστασίας της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του Μετσόβου, θα δεχόσασταν να δώσετε εθελοντικά κάποιο χρηματικό ποσό για το σκοπό αυτό;»

Οι δημογραφικές ερωτήσεις καταγράφουν χρήσιμα, για την ερμηνεία των αποτελεσμάτων, χαρακτηριστικά του ερωτώμενου, όπως φύλο, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο, ετήσιο εισόδημα, κ.ά.

Η έρευνα υλοποιήθηκε κατά το χρονικό διάστημα Νοεμβρίου – Δεκεμβρίου 2008, χρησιμοποιώντας ένα τυχαίο δείγμα 310 επισκεπτών και η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε με προσωπικές συνεντεύξεις.

5. Αποτελέσματα

5.1. Το προφίλ των επισκεπτών

Σύμφωνα με τις απαντήσεις που δόθηκαν, περίπου 1 στους 3 ερωτώμενους (36,8%) επισκεπτόταν το Μέτσοβο για πρώτη φορά. Επίσης, το 40% περίπου των ερωτώμενων δήλωσε ότι έχει επισκεφτεί το Μέτσοβο περισσότερες από τρεις φορές (38,87%), γεγονός που αναδεικνύει το χαρακτήρα του Μετσόβου ως ελκυστικού τουριστικού προορισμού. Σε αυτό το συμπέρασμα συνηγορεί επίσης και το υψηλό ποσοστό των επισκεπτών, κοντά στο 60%, που δήλωσαν ότι αποκλειστικός προορισμός του ταξιδιού τους ήταν το Μέτσοβο, ενώ οι υπόλοιποι ανέφεραν ότι θα επισκέπτονταν, επίσης, τα Ιωάννινα και τα Ζαγοροχώρια.

Αναφορικά με την περιοχή προέλευσης, το 55% των ερωτώμενων δήλωσε ότι έρχονται από αποστάσεις μικρότερες από 200 km, δηλαδή από σχετικά κοντινές περιοχές όπως τα Ιωάννινα, τα Τρίκαλα, η Πρέβεζα και η Άρτα, το 25% περίπου έρχονται από αποστάσεις μεταξύ 200-300 km (κυρίως από τη Θεσσαλονίκη και το Αγρίνιο) και το 20% από ακόμη μεγαλύτερες αποστάσεις, κυρίως Αθήνα αλλά και άλλες περιοχές της Ελλάδας. Στην πλειοψηφία τους (περίπου 85%), οι επισκέπτες έρχονται στο Μέτσοβο με το δικό τους

μεταφορικό μέσο, ενώ οι υπόλοιποι με ΚΤΕΛ ή εκδρομικά πούλμαν. Περίπου ένας στους δύο επισκέπτες (55,2%) έρχεται στο Μέτσοβο αυθημερόν. Μία διανυκτέρευση πραγματοποιεί το 21,8% των επισκεπτών και περισσότερες από δύο διανυκτερεύσεις το 23% των επισκεπτών περίπου.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν επίσης τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των επισκεπτών, καθώς 2 στους 3 είναι απόφοιτοι ανώτερης ή ανώτατης σχολής και μόνο 1 στους 4 δήλωσε εισόδημα κάτω από 20.000 €, με το 25%, μάλιστα να δηλώνει ετήσιο εισόδημα μεγαλύτερο των 40.000 €.

5.2. Απόψεις για τον παραδοσιακό χαρακτήρα του Μετσόβου

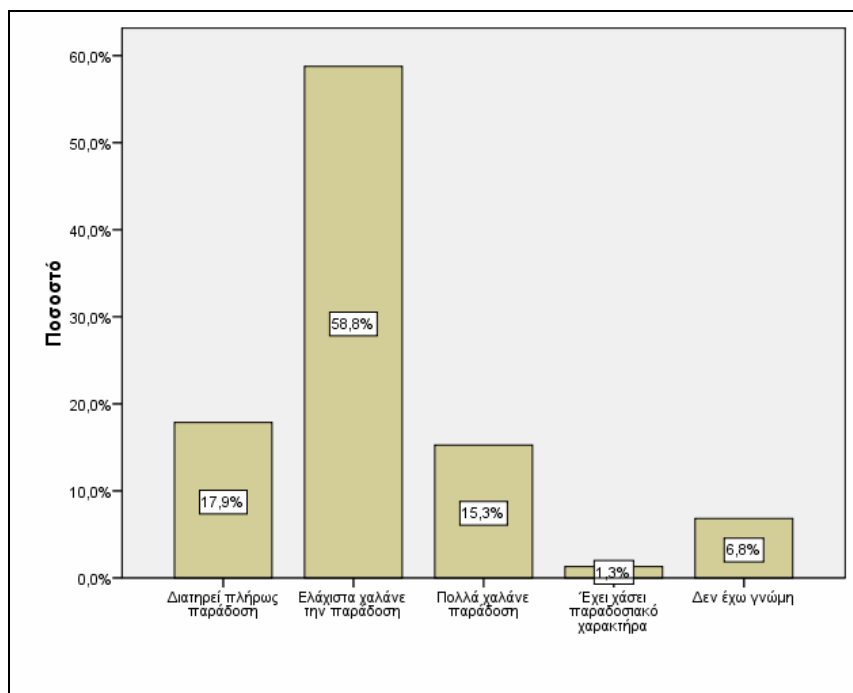
Αρχικά ζητήθηκε από τους ερωτώμενους να προσδιορίσουν πόσο συμβάλλει κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες στην αλλοίωση της παραδοσιακής φυσιογνωμίας του οικισμού:

- Κίνηση Αυτοκινήτων
- Λειτουργία πολλών καφέ, bar, μαγαζιών κ.λπ.
- Κτίσιμο νέων κτιρίων που δεν μοιάζουν με τα παραδοσιακά
- Χρήση ασφάλτου και άλλων υλικών αντί πέτρας, στα καλντερίμια και στους δρόμους
- Χρήση ανόμοιων πινακίδων και ταμπελών, κεραιών tv, μη ξύλινων κάδων απορριμμάτων κ.λπ.

Σύμφωνα με τις απόψεις που εκφράστηκαν από τους συμμετέχοντες στην έρευνα, οι παράμετροι που συντελούν, σε μεγάλο βαθμό, στην αλλοίωση του παραδοσιακού χαρακτήρα του Μετσόβου είναι κατά σειρά σημαντικότητας η κατασκευή νέων κτηρίων που δεν ακολουθούν την παραδοσιακή αρχιτεκτονική του οικισμού, η χρήση ασφάλτου αντί πέτρας, η ύπαρξη ανόμοιων πινακίδων, κεραιών, κ.λπ. και η κυκλοφορία αυτοκινήτων εντός του οικισμού. Η λειτουργία εστιατορίων, café, κ.λπ. δεν φαίνεται να ενοχλεί τους επισκέπτες, δεδομένου ότι μόλις 1 στους 10 θεωρεί ότι αλλοιώνουν σε σημαντικό βαθμό τον παραδοσιακό χαρακτήρα του Μετσόβου.

Ακολούθως, ζητήθηκε από τους ερωτώμενους να αξιολογήσουν τη σημερινή εικόνα του Μετσόβου. Όπως φαίνεται και στο Σχήμα 1 που ακολουθεί, το 18% περίπου των επισκεπτών πιστεύει ότι ο οικισμός διατηρεί πλήρως τον παραδοσιακό του χαρακτήρα. Ωστόσο, η μεγάλη πλειοψηφία (περίπου 60%) θεωρεί ότι υπάρχουν ελάχιστα στοιχεία αλλοίωσης του παραδοσιακού χαρακτήρα του οικισμού, ενώ ένα ποσοστό 16% περίπου πιστεύει ότι ο παραδοσιακός χαρακτήρας του οικισμού έχει υποστεί μεγάλη αλλοίωση ή έχει τελειώς χαθεί. Τέλος, ποσοστό περίπου 7% των ερωτώμενων δεν διατύπωσε γνώμη σχετικά με το συγκεκριμένο θέμα.

Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων (97,4%) διατύπωσε την άποψη ότι ο παραδοσιακός χαρακτήρας του οικισμού πρέπει να διατηρηθεί και μόλις το 2,6% έκρινε ότι δεν το θεωρεί σκόπιμο. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η αιτιολόγηση των απόψεων. Το 55% περίπου των ερωτώμενων πιστεύει ότι η προστασία του οικισμού είναι απαραίτητη για λόγους διατήρησης της ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς και το 43% διότι αποτελεί ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του εν λόγω οικισμού. Όσον αφορά όσους υποστήριξαν ότι η διατήρηση του παραδοσιακού χαρακτήρα του οικισμού δεν είναι απαραίτητη, το 2% περίπου δήλωσε ότι υπάρχουν ήδη αρκετοί οικισμοί που προστατεύονται ως προς τον παραδοσιακό τους χαρακτήρα και λιγότερο από 1% μόνο ανέφερε ότι δεν είναι σημαντικό ζήτημα η προστασία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής.



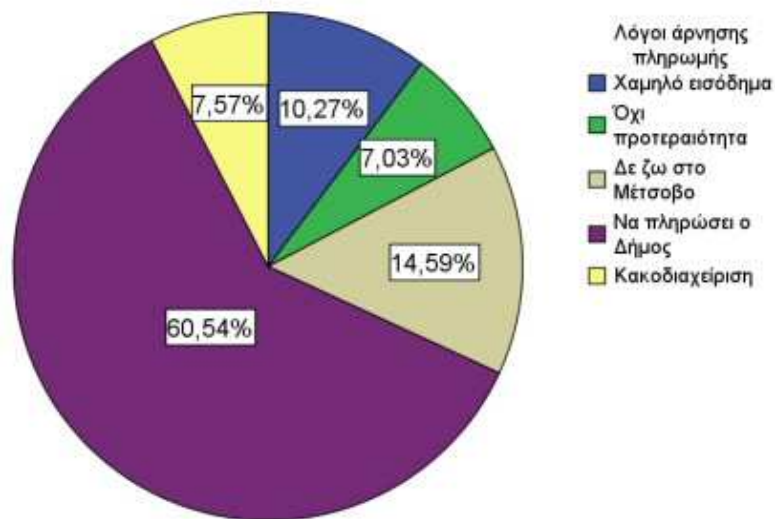
Σχήμα 1: Απόψεις των επισκεπτών για το χαρακτήρα του Μετσόβου
Figure 1: Respondents' view about the character of Metsovo

5.3. Προθυμία πληρωμής

Σύμφωνα με τις απαντήσεις που δόθηκαν, περίπου το 40% των επισκεπτών του Μετσόβου δήλωσε πρόθυμο να καταβάλει κάποιο ποσό στο φορέα που θα αναλάβει δράση για τη διατήρηση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του Μετσόβου, ενώ το 60% αρνήθηκε. Το ποσοστό των επισκεπτών που επιθυμεί να συνεισφέρει στην ίδρυση και λειτουργία του φορέα είναι πολύ χαμηλό συγκριτικά με το ποσοστό αυτών που δήλωσαν ότι θεωρούν απαραίτητη τη διατήρηση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του οικισμού. Το φαινόμενο άρνησης πληρωμής από τους ερωτώμενους είναι ένα αρκετά συχνό φαινόμενο στις μελέτες Εξαρτημένης Αξιολόγησης και ειδικότερα στις ερωτήσεις ανοικτού τύπου (Cho et al., 2005). Το υψηλό ποσοστό των αρνήσεων στη συγκεκριμένη περίπτωση μπορεί να αποδοθεί σε παραμέτρους που σχετίζονται με το δημόσιο χαρακτήρα του αγαθού, τα χαρακτηριστικά και τις μεθόδους και τη γενικότερη δυσπιστία του κοινού.

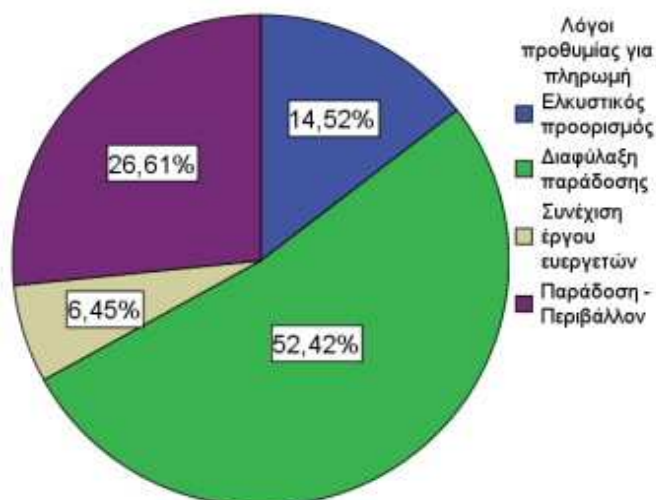
Ο δημόσιος χαρακτήρας του υπό εξέταση αγαθού και οι στρεβλώσεις στρατηγικής συμβάλλουν, σε σημαντικό βαθμό, στη δημιουργία του 'προβλήματος του λαθρεπιβάτη' (free-riding problem). Ενδέχεται, δηλαδή, ένα ποσοστό των ερωτώμενων να υποτιμά σκοπίμως το ποσό που θα ήταν πραγματικά διατεθειμένο να προσφέρει προσδοκώντας ότι θα επωφεληθούν από τις ενέργειες των υπολοίπων χωρίς να συνεισφέρουν οικονομικά οι ίδιοι.

Η γενικότερη δυσπιστία του κοινού αντανακλάται στις αιτίες της άρνησης, αφού μόνο το 32% περίπου προσδιόρισε λόγους, οι οποίοι χαρακτηρίζονται ως «πραγματικές αρνήσεις» (Diamond et al., 1993, Diamond & Hausman, 1993), όπως για παράδειγμα «δεν μπορώ να διαθέσω χρήματα για το σκοπό αυτό λόγω χαμηλού εισοδήματος», «δεν αποτελεί το συγκεκριμένο ζήτημα προτεραιότητα κατά την άποψή μου / δεν με ενδιαφέρει» και «δεν ζω στο Μέτσοβο και δεν θεωρώ σκόπιμο να διαθέσω χρήματα για το συγκεκριμένο σκοπό» (Σχ. 2). Το 68% όσων αρνούνται να πληρώσουν προέβαλαν λόγους που χαρακτηρίζονται ως «αρνήσεις διαμαρτυρίας», όπως «θα έπρεπε να πληρώσουν για το σκοπό αυτό η Πολιτεία / ο Δήμος / οι κάτοικοι» (60,5% περίπου) ή «δεν δίνω χρήματα γιατί πιστεύω ότι δεν θα πάνε για το συγκεκριμένο σκοπό» (7,6%) και εκφράζουν τη δυσπιστία των ερωτώμενων προς τον κρατικό μηχανισμό και τη διαχείριση των χρημάτων.



Σχήμα 2: Λόγοι άρνησης πληρωμής
Figure 2: Reasons for not WTP

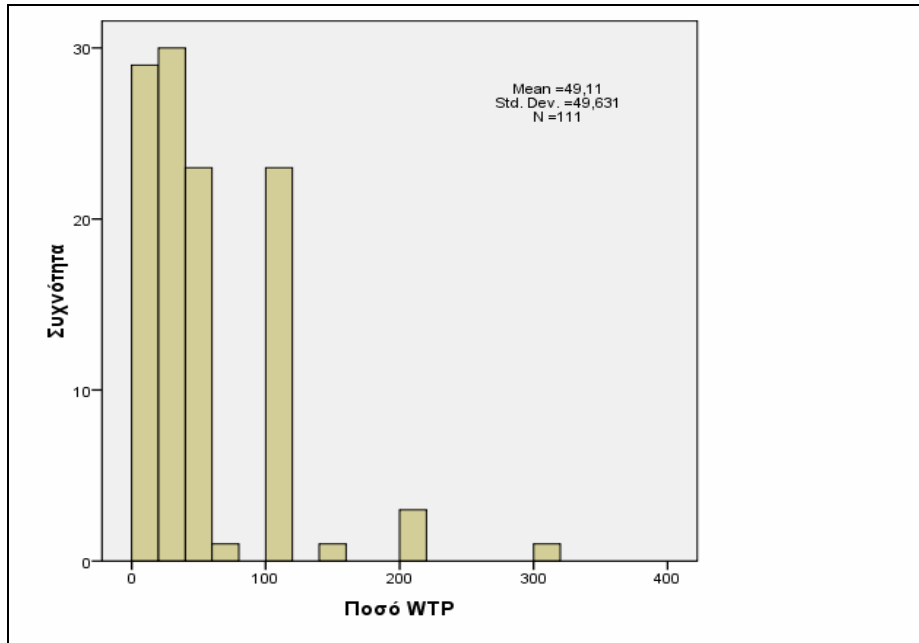
Ενδιαφέρον, επίσης, παρουσιάζουν οι λόγοι για τους οποίους οι ερωτώμενοι δέχονται να καταβάλλουν, σε εθελοντική βάση, ένα χρηματικό ποσό στο φορέα προστασίας της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του Μετσόβου. Όπως φαίνεται στο παρακάτω σχήμα (Σχ. 3), από το σύνολο των επισκεπτών το 14,5% ενισχύει την προτεινόμενη δράση προκειμένου να παραμείνει το Μέτσοβο ένας ελκυστικός τουριστικός προορισμός. Το υπόλοιπο ποσοστό (περίπου 85%) συνδέει την προθυμία πληρωμής με λόγους που χαρακτηρίζονται, κατά βάση, ως 'αξίες μη χρήσης', όπως «αξίζει να διαφυλάξουμε την παράδοσή μας» (52,4%), «αξίζει να διαφυλάξουμε την παραδοσιακή αρχιτεκτονική γιατί η προστασία της παράδοσης είναι κομμάτι της προστασίας του περιβάλλοντος» (26,6%) ή ακόμη διότι «αξίζει να συνεχίσουμε το έργο των ευεργετών, προς την περιοχή» (6,5%). Αυτό το συμπέρασμα της έρευνας συνάδει με τα αποτελέσματα προηγούμενων ερευνών, σύμφωνα με τις οποίες η πολιτιστική κληρονομιά ενέχει σημαντικές αξίες μη χρήσης (Mazzanti, 2002).



Σχήμα 3: Λόγοι για προθυμία πληρωμής
Figure 3: Reasons for WTP

5.4. Εκτίμηση της μέσης τιμής της προθυμίας πληρωμής

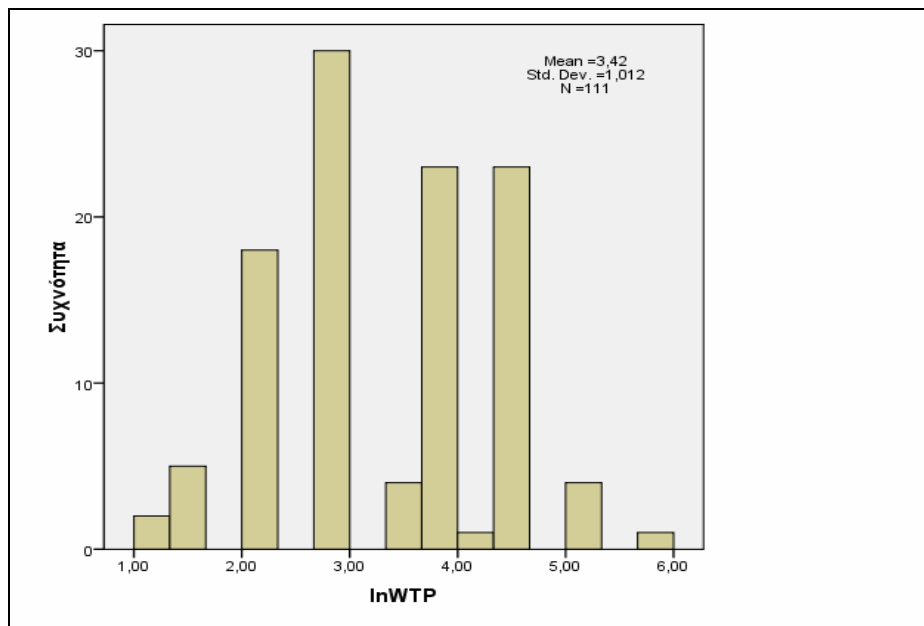
Λαμβάνοντας υπόψη μόνο τους επισκέπτες που προθυμοποιήθηκαν να συνεισφέρουν στο φορέα, η μέση τιμή του ποσού της εθελοντικής συνεισφοράς ανέρχεται σε 50 € περίπου (διάμεσος 30 €).



Σχήμα 4: Μέση τιμή της ποσού συνεισφοράς (€)

Figure 4: Average WTP (€)

Επειδή, στη συγκεκριμένη περίπτωση, οι στατιστικοί έλεγχοι που πραγματοποιήθηκαν έδειξαν ότι η αρχή της κανονικότητας παραβιάζεται για τα ποσά της συνεισφοράς, πραγματοποιήθηκε ο προσδιορισμός της μέσης τιμής, με μη-παραμετρική επεξεργασία, μετατρέποντας τις τιμές WTP σε λογαριθμοκανονικές (lnWTP) (Σχ. 5).



Σχήμα 5: Μέση λογαριθμική τιμή της ποσού συνεισφοράς (€)

Figure 5: Average lnWTP (€)

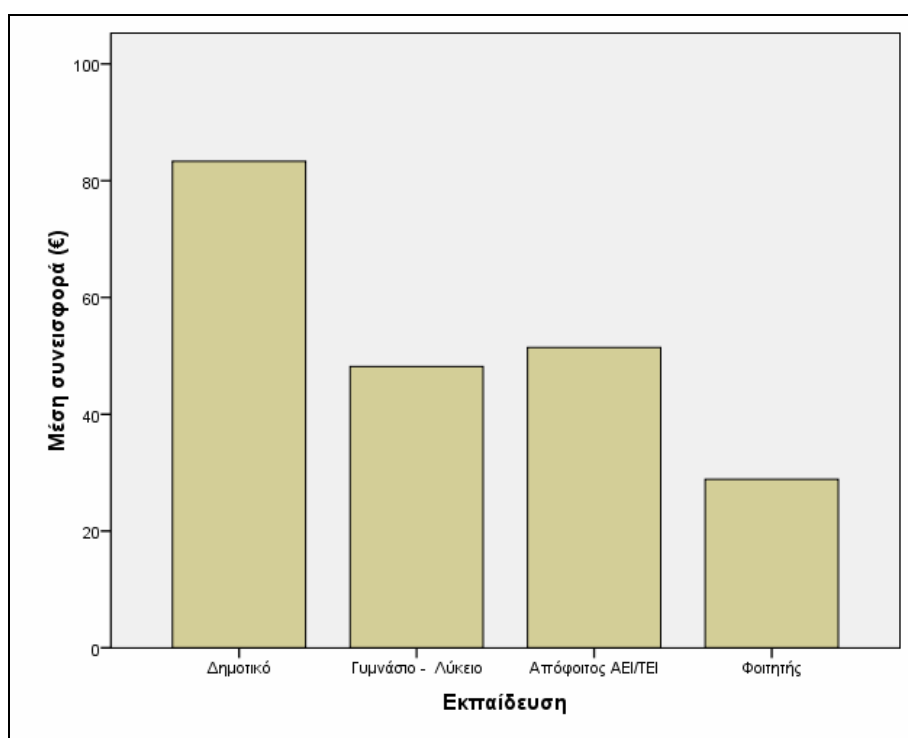
Στη βάση των λογαριθμοκανονικών τιμών της χρηματικής συνεισφοράς (lnWTP) η μέση τιμή εκτιμήθηκε σε 3,42 (διάμεσος: 3,4), από την οποία προκύπτει ότι το ύψος της μέσης χρηματικής συνεισφοράς ανέρχεται σε 30,6 € (διάμεσος: 30 €).

Ακολούθως, πραγματοποιήθηκαν στατιστικοί έλεγχοι με τα μη παραμετρικά στατιστικά κριτήρια Mann – Whitney και Kruskal – Wallis, λόγω παραβίασης της αρχής της κανονικότητας, προκειμένου να εξεταστεί αν το ύψος της συνεισφοράς διαφοροποιείται σημαντικά σε σχέση με τις κατηγορικές μεταβλητές. Από τους ελέγχους φαίνεται ότι ο μέσος όρος της εθελοντικής συνεισφοράς διαφοροποιείται σε επίπεδο σημαντικότητας 5% μόνο μεταξύ των ατόμων με διαφορετικό επίπεδο μόρφωσης (Κριτήριο Kruskal – Wallis $\chi^2 = 9,187$, $df = 3$, $p = 0,027$), όπως παρουσιάζεται στο ακόλουθο Σχήμα 6.

Διαφορά στην προθυμία πληρωμής για το φορέα διατήρησης της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής παρατηρήθηκε, επίσης, μεταξύ των ερωτώμενων, οι οποίοι:

- ενοχλούνται πολύ από την κατασκευή νέων, μη παραδοσιακών κτηρίων (Σχ. 7)
- θεωρούν σημαντική τη διατήρηση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής (Σχ. 8)
- πιστεύουν ότι το Μέτσοβο έχει χάσει τον παραδοσιακό του χαρακτήρα (Σχ. 9) και
- θα πρότειναν σε γνωστούς να επισκεφτούν το Μέτσοβο (Σχ. 10).

Από στους στατιστικούς ελέγχους, ωστόσο, η μηδενική υπόθεση ότι δεν υπάρχει σημαντική διαφορά σε επίπεδο σημαντικότητας 5% δεν απορρίπτεται.



Σχήμα 6: Προθυμία πληρωμής για τη δημιουργία φορέα (σε €) κατά μορφωτικό επίπεδο
Figure 6: WTP for establishing the organization (in €) per education class

5.5. Αθροιστική αξία

Προκειμένου να υπολογιστεί η αθροιστική αξία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής στη βάση της μεθόδου που εφαρμόστηκε, ελήφθη υπόψη ότι ο συνολικός αριθμός των επισκεπτών που καταφθάνουν κάθε χρόνο στο Μέτσοβο, σύμφωνα με στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από τον

Σύλλογο Ξενοδόχων αλλά και από επαγγελματίες Ξενοδόχους του Δήμου, ανέρχεται σε 300.000.

Οι επισκέπτες αυτοί, με βάση τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν στο πλαίσιο της έρευνας, αντιστοιχούν περίπου σε 100.000 παρέες ή οικογένειες. Για λόγους συντηρητικής εκτίμησης, θεωρήθηκε ότι μόνο ένα μέλος από κάθε παρέα ή οικογένεια θα συνεισφέρει οικονομικά στην ίδρυση του προτεινόμενου φορέα. Επιπλέον, αφαιρέθηκαν όσοι επισκέπτονται τακτικά το Μέτσοβο, δεδομένου ότι η συνεισφορά στο φορέα θα είναι ετήσια και όχι ανά επίσκεψη. Με βάση τα παραπάνω, οι ανεξάρτητοι επισκέπτες που θα συνεισφέρουν δυναμικά στο φορέα ανέρχονται σε 66.800 περίπου. Επίσης, ελήφθη υπόψη ότι η προθυμία πληρωμής ανήλθε στο 40% των ερωτώμενων. Συνεπώς, ο αριθμός των επισκεπτών που τελικά θα συνδράμουν είναι 26.700 περίπου.

Η υπολογιζόμενη αθροιστική αξία παρουσιάζεται στον Πίν. 1 που ακολουθεί.

Πίνακας 1: Ετήσια Αθροιστική Αξία

Table 1: Annual Aggregate Value

	Αθροιστική αξία σε € (με βάση τη μέση τιμή)	Αθροιστική αξία σε € (με βάση τη διάμεσο)
Κανονική κατανομή	1.335.000	801.000
Λογαριθμοκανονική κατανομή	817.000	801.000

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, η αξία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του Μετσόβου, όπως αντανακλάται από την προθυμία των επισκεπτών να συνεισφέρουν εθελοντικά στη δημιουργία ενός φορέα, ο οποίος θα αναλάβει τη διαχείριση και τη χρηματοδότηση της διατήρησης της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του οικισμού, κυμαίνεται μεταξύ 800.000 και 1.300.000 €ετησίως.

6. Συμπεράσματα

Το πρόβλημα της μη αποτελεσματικής προστασίας της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, των ορεινών περιοχών, είναι ιδιαίτερα κρίσιμο για δύο κυρίως λόγους. Αφορά ένα σημαντικό πολιτιστικό κεφάλαιο της χώρας με ιστορική, αισθητική και εκπαιδευτική αξία. Επιπλέον, η παραδοσιακή αρχιτεκτονική αποτελεί το ιδιαίτερο συγκριτικό πλεονέκτημα των ορεινών περιοχών και βασικό εφελθτήριο ανάπτυξής τους, το οποίο απειλείται άμεσα με αλλοίωση και αφανισμό. Ενδεχόμενη καταστροφή της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, συνεπάγεται την οριστική απώλεια ενός μοναδικού πολιτιστικού θησαυρού της χώρας, ενώ ταυτόχρονα είναι, εν δυνάμει, ικανή να οδηγήσει τις ορεινές περιοχές σε υστέρηση και μαρασμό. Στην κατεύθυνση αυτή, μπορεί να συμβάλει η αποτίμηση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής σε οικονομικούς όρους, με την εφαρμογή κατάλληλων μεθόδων της περιβαλλοντικής οικονομίας.

Στη συγκεκριμένη έρευνα η ανταπόκριση του δείγματος στη διατήρηση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του Μετσόβου ήταν ικανοποιητική, καθώς ένα σημαντικό ποσοστό των τουριστών δέχεται να συνεισφέρει, σε εθελοντική βάση, στη δημιουργία ενός φορέα για το σκοπό αυτό, παρά το γεγονός ότι έρευνες τέτοιου τύπου αποτελούν κάτι το νέο για την ελληνική πραγματικότητα. Η μέση προθυμία πληρωμής (WTP) των τουριστών εκτιμάται σε 30 - 50 € περίπου και η συνολική αξία, σε ετήσια βάση, μεταξύ 800.000 και 1.300.000 €. Η αξία αυτή, μάλιστα, είναι πιθανά υψηλότερη, αν ληφθεί υπόψη το μεγάλο ποσοστό των «αρνήσεων διαμαρτυρίας». Σε κάθε περίπτωση, η εκτιμώμενη αξία είναι σημαντική και αντιστοιχεί περίπου στο 50% του ετήσιου προϋπολογισμού του Δήμου Μετσόβου.

Τα αποτελέσματα αυτά αναδεικνύουν τη λανθάνουσα αξία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και συμβάλλουν σημαντικά στην επιχειρηματολογία υπέρ της προστασίας

της. Παράλληλα, στέλνουν ένα μήνυμα στην τοπική κοινωνία αναφορικά με το ενδιαφέρον των επισκεπτών για τη διατήρηση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του οικισμού και τη σημασία της στην προσέλκυση των επισκεπτών. Επιπλέον, τα αποτελέσματα αυτά θα μπορούσαν δυνητικά να αξιοποιηθούν σε αναλύσεις κόστους – οφέλους και να βοηθήσουν τις τοπικές αρχές για την ενίσχυση του Μετσόβου από χρηματοδοτούμενα προγράμματα αποκατάστασης, συντήρησης, διατήρησης και προστασίας των παραδοσιακών και αρχιτεκτονικών χαρακτηριστικών. Το τελευταίο σημείο αποκτά ιδιαίτερη σημασία αν ληφθεί υπόψη ότι η μέθοδος Υποθετικής Αξιολόγησης, όπως και άλλες μέθοδοι των οικονομικών του περιβάλλοντος, χρησιμοποιείται ολοένα και περισσότερο σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων με αναγνωρισμένο ρόλο ακόμη και σε νομοθετικό επίπεδο.

Ευχαριστίες

Οι συγγραφείς θα ήθελαν να ευχαριστήσουν τους μεταπτυχιακούς φοιτητές του Δ.Π.Μ.Σ «Περιβάλλον και Ανάπτυξη», 2^η Κατεύθυνση «Περιβάλλον και Ανάπτυξη των Ορεινών Περιοχών» (ακαδ. έτος 2008-2009), για τη συμβολή τους στην πραγματοποίηση της παρούσας έρευνας, στο πλαίσιο του μαθήματος «Περιβαλλοντική Οικονομία: Εφαρμογές σε Ζητήματα Ανάπτυξης των Ορεινών Περιοχών».

Βιβλιογραφία

- Apostolakis A. and Jaffry S., “A Choice Modeling Application for Greek Heritage Attractions”, *Journal of Travel Research*, 43, pp. 309-318, 2005.
- Bateman, I.J. and Willis, K.G., “Introduction and Overview”, In: *Valuing Environmental Preferences: Theory and Practice of the Contingent Valuation method in the US, EU and Developing countries*. Bateman, I.J. and Willis, K.G.(eds.), Oxford University Press, New York, pp. 1-16, 1999.
- Bedate A. , César H., Ángel S., Economic valuation of the cultural heritage: application to four case studies in Spain, *Journal of Cultural Heritage*, 5, pp. 101–111, 2004.
- Birol, E., Koundouri, P., Kountouris, Y., “Farmer’s demand for recycled water in Cyprus: A contingent valuation approach”, *Environmental Economy and Policy Research*, University of Cambridge, Department of Land Economy, 2005.
- Bjornstad, D. and Kahn, R., “Characteristics of environmental resources and their relevance for measuring value”, In: *The Contingent Valuation of Environmental Resources*. Bjornstad, D. and Kahn, R. (eds.). Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK, pp. 3-18, 1996.
- Bohm, P., “Estimating demands for public goods: An experiment”, *European Economic Review*, 3, pp. 11-30, 1972.
- Brookshire, D., Ives, B. and Schulze, W.D., “The valuation of aesthetic preferences”, *Journal of Environmental Economics and Management*, 3, pp. 325-346, 1976.
- Carson, R.T., Mitchell, R.C., Conaway, M.B., Navrud, S., “Non-Moroccan Values for Rehabilitating the FES Medina”, Report to the World Bank on the FES Cultural Heritage Rehabilitation Project, 1997.
- Cho, S.H., Newman, D., Bowker, J., “Measuring rural homeowners’ willingness to pay for land conservation easements”, *Forest Policy and Economics*, 7, pp. 757-770, 2005.
- Coller, M. and Harrison, G.H., “On the Use of the Contingent Valuation Method to Estimate Environmental Costs”, In: *Advances in Accounting*. Reckers, P.M.J. (ed.), Greenwich, CT: JAP Press, 13, 1995.
- Damigos, D. and Kaliampakos, D., “Assessing the benefits of reclaiming urban quarries: a CVM analysis”, *Landscape and Urban Planning*, Vol. 64, Issue 4, pp. 249-258, 2003.

- Damigos, D. and Kaliampakos, D., "The 'battle of gold' under the light of green economics: A case study from Greece", *Environmental Geology*, Vol. 50, n. 2, pp. 202 – 218, 2006.
- Damigos, D., Toutkoulas, C. & Diakoulaki, D., "Households' willingness to pay for safeguarding security of natural gas supply in electricity generation", *Energy Policy*, 37, pp. 2008–2017, 2009.
- Davis, R.K., "The Value of Outdoor Recreation: An Economic Study of the Maine Woods", Ph.D. dissertation, Harvard University, 1963.
- Diamond, P. and Hausman, J., "On contingent valuation measurement of nonuse values", In: *Contingent Valuation: A critical Assessment*. Hausman, J. (ed.). Elsevier Science, Amsterdam, The Netherlands, pp. 3-38, 1993.
- Diamond, P., Hausman, J., Leonard, G and Denning, M., "Does Contingent Valuation measure preferences? Experimental evidence", In: *Contingent Valuation: A critical Assessment*. Hausman, J. (ed.). Elsevier Science, Amsterdam, The Netherlands, pp. 41-90, 1993.
- Epstein, R., "The regrettable necessity of contingent valuation", *Journal of Cultural Economics* 27, pp. 259–274, 2003.
- Hammack J. and Brown, G., "Waterfowl and Wetlands: Towards Bioeconomic Analysis", *Resources for the Future/The Johns Hopkins University Press*, Baltimore, MD, USA and London, U.K., 1974.
- Johansson, P.O., Kriström, B. and Maler, K.G., "Introduction", In: *Current Issues in Environmental Economics*, Johansson, P.O., Kriström, B. and Maler, K.G. (eds.). Manchester University Press., Manchester, pp. 1-9, 1995.
- Kim, S., Wong, K. and Cho, M., "Assessing the economic value of a world heritage site and willingness-to-pay determinants: A case of Changdeok Palace", *Tourism Management*, Volume 28, Issue 1, pp. 317-322, 2007.
- Kontogianni A., Langford I. H., Papandreou A., Skourtos M. S., "Social Preferences for Improving Water Quality: An Economic Analysis of Benefits from Wastewater Treatment", *CSERGE Working Paper*, GEC 01-04, 2004.
- Maddison D., Mourato S., "Valuing different road options for Stonehenge", *CSERGE Working Papers*, GEC-1999-08, 1999.
- Mazzanti, M., "Cultural heritage as multi-dimensional, multi-value and multi-attribute economic good: toward a new framework for economic analysis and valuation", *Journal of Socio-Economics*, 31(5), pp. 529-558, 2002.
- Menegaki, A., Hanley, N., Tsagarakis, K., "The social acceptability and valuation of recycled water in Crete: A study of consumers' and farmers' attitudes", *Ecological Economics*, 62(1), pp. 7-18, 2007.
- Mourato, S., Kontoleon, A. and Danchev, A., "Preserving cultural heritage in transition economies: A contingent valuation study of Bulgarian monasteries", In: *Valuing Cultural Heritage*, Navrud, S. and Ready, R. (Eds.), Edward Elgar Publishing, 2002.
- Mourato, S., Ozdemiroglu, E., Hett, T. and Atkinson, G., "Pricing cultural heritage: A new approach to managing ancient resources", *World Economics* 5(3), pp. 1–19, 2004.
- Pearce, D. and Turner, R.K., "Economics of natural resources and the environment", *Harvester Wheatsheaf*, Hertfordshire, U.K., 1990.
- Poor, J. and Smith, J., "Travel cost analysis of a cultural heritage site: The case of historic St. Mary's city of Maryland", *Journal of Cultural Economics* 28(3), pp. 217–229, 2004.
- Provins, A. Pearce, D., Ozdemiroglu, E., Mourato, S. and Morse-Jones, S., "Valuation of the historic environment: the scope for using economic valuation evidence in the appraisal of heritage-related projects", *Progress in Planning*, 69, pp. 131-175, 2008.
- Ruijgrok C. M. E., "The three economic values of cultural heritage: a case study in the Netherlands", *Journal of Cultural Heritage*, 7, pp. 206–213, 2006.

- Salazar S., Marques J., Valuing cultural heritage: the social benefits of restoring and old Arab tower, *Journal of Cultural Heritage*, 6, pp. 69–77, 2005.
- Sanz, J., Herrero, L. and Bedate, A., “Contingent valuation and semiparametric methods: A case study of the National Museum of Sculpture in Valladolid, Spain”, *Journal of Cultural Economics*, 27, pp. 241–257, 2003.
- Scarpa, R., Sirchia, G. and Bravi, M., “Kernel vs logit modelling of single bounded CV responses: Valuing access to architectural and visual arts in Italy”, In Bishop, R. and Romano, D. (Eds.) *Environmental Resource Valuation: Applications of the Contingent Valuation Method in Italy*, Kluwer: Boston, 1998.
- Schuman, H., “The sensitivity of CV outcomes to CV survey methods”, In: *The Contingent Valuation of Environmental Resources*. Bjornstad, D. and Kahn, R. (eds.). Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK, pp. 75-96, 1996.
- Shavel, S., “Contingent Valuation of the nonuse value of natural resources: Implications for public policy and the liability system”, In: *Contingent valuation: A critical assessment*. Hausman, J.A. (ed.). North-Holland, The Netherlands, pp. 371-388, 1993.
- Throsby, D., “Determining the value of cultural goods: How much (or how little) does contingent valuation tell us?”, *Journal of Cultural Economics*, 27, pp. 275–285, 2003.
- Βάκρου, Α. και Parry, W.H., “Οικονομική αξιολόγηση της αναψυχής στον Εθνικό Δρυμό Ολύμπου – Προτάσεις διαχείρισής του”, 5ο Συνέδριο Περιβαλλοντικής επιστήμης και Τεχνολογίας, Μόλυβος Λέσβου, σελ. 54-62, 1997.
- Κίζης, Γ. “Επίσημη και παραδοσιακή αρχιτεκτονική: Η επιρροή του κέντρου στην επαρχία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας”, Στο: “Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική. Θεσσαλία – Ήπειρος”, Φιλιππίδης, Δ. (επιμ.), Εκδόσεις: Μέλισσα, Αθήνα, 1995.
- ΕΣΥΕ, Απογραφή μόνιμου πληθυσμού ορεινών δήμων και κοινοτήτων, 2001.
- Κέππα, Χ., “Οι παραδοσιακοί οικισμοί Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης”, *Περιοδικό ΤΕΧΝΟΓΡΑΦΗΜΑ*, 12/τ. 336, σ. 12-13, Θεσσαλονίκη, 2007.
- Λατινόπουλος, Π. και Μάλλιος, Ζ., “Οικονομική Αποτίμηση του Αρδευτικού Νερού με τη Μέθοδο της Εξαρτημένης Αξιολόγησης”, *ΥΔΡΟΤΕΧΝΙΚΑ*, 11, σελ. 3 – 18, 2001.
- Νόμος 2039/1992, “Περί Κύρωσης της Σύμβασης για την προστασία της Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς της Ευρώπης”, ΦΕΚ 61/Α/13-4-1992, 1992.
- Προεδρικό Διάταγμα 19-9-75, “Ειδικό Διάταγμα Προστασίας οικισμού Μετσόβου”, ΦΕΚ 214 /Δ/19-9-1975, 1975.
- Προεδρικό Διάταγμα 19-10/13-11 - 1978, “Περί χαρακτηρισμού ως Παραδοσιακών Οικισμών τινών του Κράτους και καθορισμού των όρων και περιορισμών δομήσεως των οικοπέδων αυτών”, ΦΕΚ 594/Δ/13-11-1978, 1978.
- Προεδρικό Διάταγμα 14-6-1988, “Χαρακτηρισμός οικισμών του Νομού Κυκλάδων ως παραδοσιακών και καθορισμός ειδικών όρων και περιορισμός δόμησης αυτών” ΦΕΚ 504/Δ/14-6-1988, 1988.
- Σκούρτος, Μ. και Κοντογιάννη, Α., “Μη αγοραία αποτίμηση οικοσυστημικών λειτουργιών”, Ζ’ Συνέδριο Μελετών Οικονομικής Πολιτικής, Περιβάλλον και Μικρο-Οικονομική Πολιτική, Ρέθυμνο, σελ. 1-18, 1999.
- Council of Europe, “Convention for the Protection of the Architectural Heritage of Europe (Granada Convention)”, 1985.
- ΥΠΕΚΑ, “Παραδοσιακά κτίρια και σύνολα”, www.ypeka.gr, 2010.
- Χαρίσης, Β., “Μέτσοβο”, Στο: “Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική. Θεσσαλία – Ήπειρος”, Φιλιππίδης, Δ. (επιμ.), Εκδόσεις: Μέλισσα, Αθήνα, 1995.

The value of Metsovo's traditional architecture according to its visitors: An application of the Contingent Valuation Method (CVM)

D. Andreopoulos Environmental and natural resources management, Msc
St. Giannakopoulou, Architect, MSc, PhD Candidate NTUA

D. Damigos, Assistant Professor, School of Mining and Metallurgical Engineering, NTUA

Abstract

Mountains supply at least half of the world's population with food, hydroelectricity, timber, mineral resources and freshwater. Furthermore, mountains provide recreational opportunities and are major centers of global tourism. However, human pressure on mountain resources poses certain threats to mountain natural and man-made environments. Greek mountain regions, for example, due to their geographical and social isolation for centuries, managed to preserve a significant amount of vernacular settlements, along with an untouched natural environment. Tourists who recently re-discovered mountains seem to be really attracted by those elements. Yet, mass tourism creates many problems to mountain villages; overcrowding of limited space, over – consumption of natural resources, over – demand for limited facilities in a short time period, etc.

Although there are many parameters involved, one of the driving forces behind this situation is the emphasis given so far to the market value of goods and services provided by mountains. Thus, in order to preserve mountain communities it is important to take into consideration the true social and environmental costs of using mountain resources. Towards this direction, the use of non-market valuation techniques could prove to be beneficial. So far, however, the application of those methods in Greece is limited.

Bearing in mind the above remarks, the paper presents an application of the Contingent Valuation Method, which aims at estimating the monetary value of Metsovo's traditional architecture. The population of interest comprised all visitors of Metsovo over 18 years old. Respondents were asked if they were willing to pay a single annual voluntary contribution to an institution that would be founded in order to undertake all necessary actions required to preserve Metsovo's traditional character. The results are very promising and indicate that vernacular architecture holds a significant economic value that could justify the implementation of appropriate policies towards the protection of traditional mountain settlements.

Given the lack of relevant studies in Greece, this survey provides a useful and modern tool towards developing Greek mountain territories in a sustainable manner.